

nemlig Smaalenenes og Akershus Amter, samt et Bind Forord og Indledning (1897—98); det vil til alle Tider vidne om Forfatterens Jernflid, ypperlige filologiske Viden og kritiske Skarphed, og man maa i høi Grad haabe, at det maa blive fortsat og ført til Ende.

Rygh var en beskeden, tjenstvillig Forsker, hvis hjælpende Haand er kommen mange Videnskabsmænd til Gode.

Joh. Stp.

Arkivar i det svenske Rigsarkiv, Carl Silfverstolpe er død 3. Juni 1899, 59 Aar gl. I en lang Række Aar havde han fortrinsvis været sysselsat med store og vigtige Udgiverarbejder, navnlig *Svenskt Diplomatarium från och med år 1401*, Bd. 1—3 (1401—20) (Stockh., 1875—92), *Sveriges Ridderskaps och Adels Riksdags Protokoll från och med år 1719*, Bd. 8—15 (1734—47) (sstds., 1886—99) og *Riksrådet Grefve A. J. v. Höpkens Skrifter*, Bd. 1—2 (sstds., 1890—93). Ved Siden heraf stiftede og redigerede han det fortjenstfulde Tidsskrift: *Historiskt Bibliotek*, Bd. 1—7 (sstds., 1875—80), der var Forgængeren for det nuværende svenske Historisk Tidsskrift. Hans selvstændige Forfatterarbejde har for en væsentlig Del samlet sig om Bidrag til Vadstena Klosters Historie.

Professor Oscar Alin i Upsala har begyndt en Fremstilling af: *Carl Johan och Sveriges yttre Politik 1810—1815*. Heraf er udkommet 1. Hæfte (Stockh., 1899), der til Dels paa Grundlag af hidtil ubenyttede Kilder behandler Bernadottes Tronfølgervalg 1810, Skinkrigserklæringen mod England og Karl Johans dobbeltsidige Forhandlinger med Rusland og Frankrig 1811, der havde til Hovedopgave at vinde Hjælp til Norges Erhvervelse. Omtrent samtidigt har den franske Forfatter Christian Schefer udgivet: *Bernadotte roi (1810—1818—1844)* (Paris, 1899), en Bog, der dog kun synes at have Betydning ved dens Forsøg paa en Karakteristik af Karl Johan.

Den tyske Arkivarforening vil afholde sin første *Arkivdag* i Strassburg i Slutningen af Septbr. 1899. Der er anmeldt Foredrag af forskellige Lærde, saa vel angaaende arkivalske som historiske Spørgsmaal.

Det er, som bekendt, for en væsentlig Del gennem Udviklingen af en metodisk Kildekritik, at Historieforskningen i den nyere Tid har opnaaet et langt sikrere Grundlag end tidligere. Denne Kritik er selvfølgelig for dens Hovedreglers Vedkommende ensartet for alle Tidsrum og alle Kilder, men det kan dog ikke overses, at Kildernes Forskelligartethed for de forskellige Perioder maa frembringe betydelige Variationer i Metodens Anvendelse. Nu er det saa, at Litteraturen om historisk Metodologi hidtil aldeles overvejende har sysselsat sig med Reglerne for Behandlingen af Kilderne til Oldtidens og Middelalderens Historie, saa at der næsten ganske savnes Hensyntagen til den særlige Form for Kritik, som Kilderne til den nyere og nyeste Tids Historie bør gennemgaa. Det vil sikkert blive en Opgave for fremtidig Metodologi at opstille visse almindelige Regler for Behandlingen af Memoirer, Regeringsinstrukser, Gesandtskabsrelationer m. m. med en i alt Fald nogenlunde lige saa stor Fylde og Paalidelighed, som det er lykkedes at fastslaa saadanne for Kritiken af Indskrifter, Aarbøger, Krøniker, Diplomer m. m. Et lille Bidrag til en saadan Metodologi for et særligt Omraades Vedkommende giver en Afhandling af Professor ved Berlins Universitet Theodor Schieman: *Einige Gedanken über die Benutzung und Publikation diplomatischer Depeschen (Historische Zeitschrift Bd. 83, 1899)*. Forf., der udelukkende henter sine Eksempler fra det 19. Aarh., fæstner navnlig Opmærksomheden paa to Punkter. Det ene er, at Instrukser fra Regeringer for deres Afsendinge ofte er ikke nogen virkelig Rettesnor for disse, men kun bestemte til at forelægges for den Regering, hos hvilken Afsendingen virker, og altsaa et højst upaalideligt Grundlag for Kendskab til Regeringens Politik. Der er ingen Tvivl om, at Forf. har Ret heri, og det kan tilføjes, at det gælder ogsaa ældre Tider end vort Aarh. (jvfr. om danske

Instrukser paa Griffenfelds Tid Bemærkningerne i Historisk Tidsskr. 5. R. IV, 446). Det andet Punkt er, at ogsaa Gesandters Relationer og lignende Breve meget ofte har været affattede med den bestemte Forudsætning, at de kunde eller maaske endog skulde falde i Modstanderens Hænder, og derfor ogsaa i saa Fald giver et falsk Billede. Forf. gør nu opmærksom paa, at man ikke er uden Kontrolmidler over for de Betæneligheder, der vækkes herved; disse Kontrolmidler er de Paategninger, der som Regel findes paa Brevene om deres Afsendelsesmaade (pr. Post, Kurer, privat Overbringer eller lign.). Han kræver nu, at saa vel alle Aktstykkeudgivere som Forfattere for Citaters Vedkommende skal anføre hvad der vides om denne Afsendelsesmaade. Kravet synes vel strengt med Hensyn til alle Citater, men at han har lagt Fingeren paa Punkter, som alle Forskere i diplomatisk Historie bør have for Øje, er sikkert.

Af Professor Dietrich Schäfers Bearbejdelse af *Hanse-recesserne fra 1477—1530* er udkommet 6. Bd. (Leipzig, 1899); det omfatter Tiden 1510—16.

Professor P. Blok i Leiden har udgivet 4. Del af sin Fremstilling af det nederlandske Folks Historie (*Geschiedenis van het Nederlandsche Volk*, Groningen, 1899). Denne Del behandler Tiden fra Stilstanden med Spanien 1609 til Freden i Münster 1648. Den er ikke bygget paa nyt Kildemateriale og kan heller ikke siges i det store hele at indeholde nye Synspunkter, men den er en dygtig, upartisk og vel skreven Skildring af Nederlandenes Historie i den for deres Skæbne saa betydningsfulde Periode. Til de interessanteste Partier hører dels Behandlingen af Striden mellem Morits af Oranien og Oldenbarnevelt, hvis Henrettelse Forf. fordømmer som et rent Justitsmord, dels Fremstillingen af Nederlandenes saakaldte Guldalder omkr. 1640. Til Bogen er knyttet et Tillæg, der giver en Udsigt over Kilderne til Nederlandenes Historie i Tiden 1559—1648.

S. R. Gardiner har til sine øvrige Arbejder over Englands Historie i første Halvdel af det 17. Aarh. føjet en Biografi af Cromwell (*Oliver Cromwell*, London 1899). Bogen er et Pragtværk, udstyret med særdeles smukke Fotogravurer efter samtidige Portræter af Protektoren, hans Familie og berømte Samtidige. Teksten giver, dog uden lærd Apparat, den paalideligste Fremstilling af C.'s Liv og tillige Forf.'s meget sympatiske Opfattelse af den mærkværdige Mands Karakter og Planer.

Den franske Forfatter Richard Waddington, der for faa Aar siden i et fortjenstfuldt Arbejde (*Louis XV et le Renversement des alliances*, Paris, 1896) skildrede de politiske Forhandlinger i Tiden før den preussiske Syvaarskrig, har nu udgivet 1. Del af et stort anlagt Værk om selve denne Krigs Historie (*La Guerre de Sept Ans*, Paris, 1899). Værket behandler Krigens saa vel diplomatiske som militære Side og er væsentlig støttet paa hidtil ubenyttede franske, engelske og østrigske arkivalske Kilder. Den udkomne Del naar til Udgangen af 1757, netop saa langt som den preussiske Geheimearkivar R. Kosers Værk: *König Friedrich der Grosse*, hidtil er kommet til i sin Skildring.

Blandt de historiske Arbejder, der i de senere Aar har tiltrukket sig Opmærksomheden i Frankrig, indtager Henry Houssaye's *Histoire de la chute du premier empire*, en fremragende Plads. 1. Del af Værket udkom 1888 med Titel: *1814* og var væsentlig krigshistorisk, 2. Del, der udkom 1894 med Titel: *1815. La première restauration. Le retour de l'île d'Elbe. Les cent jours*, havde sin Betydning ved langt stærkere end tidligere er sket at fastslaa den Misfornøjelse, der straks herskede i Frankrig med den første Restauration, og ved at hævde, at det ikke saa meget var Hæren som store Dele af Befolkningen, hvis Tilslutning muliggjorde Napoleons Tilbagevenden (*le vol de l'aigle*). Nu i 1899 er udkommet 3. Del m. Titel: *1815. Waterloo*. Bogens udmærkede Sider, der har ladet selv ret strenge Kritikere hilse den som et klassisk Værk, er den overordentligt store Masse Enkeltheder,

som Forfatteren har skaffet til Veje til Dels fra hidtil ukendte Kilder, disses Forening til en Række af sjældent fængslende og gribende Billeder, endvidere en Rigdom af skarpsindig Kritik over for Enkelthederne. Forf. er gennemgaaende sympatetisk stemt over for Napoleon, berømmer Genialiteten i hans Felttogsplan, søger at gendrive Paastandene om, at han, legemlig svag, kun har taget liden Del i Ledelsen af Slaget ved Waterloo, men skjuler paa den anden Side ikke hans Fejl og lægger navnlig Vægt paa, at hans Tillid til sin egen Lykke var brudt og at han derfor tøvede med at gribe ind i afgørende Øjeblikke. Langt skarpere er dog hans Dom over Ney's Fejl, om han end i høj Grad anerkender hans Mod og Udholdenhed, og over Grouchy, ligesom han ogsaa kritiserer Wellingtons og Blüchers Planer og Beslutninger. Af stor Interesse er hans Fremstilling af Aanden hos den franske Hær. Efter hvad der allerede er fremkommet i Bedømmelser af Bogen, har Forf. ikke helt behersket den store fremmede Litteratur om Emnet, og mange Spørgsmaal vil sikkert vedblivende være Genstand for Tvivl og Drøftelse. Svagest er her som i de tidligere Bind hans Karakteristik af Personligheder. Men baade som videnskabelig og som kunstnerisk Ydelse vil Bogen sikkert hævde sin Plads.

Den af de franske Historikere Lavisse og Rambaud ledede store Verdenshistorie: *Histoire du IVe siècle à nos jours* nærmer sig nu sin Fuldendelse. For nylig er afsluttet 11. Bind, der har til Titel: *Révolutions et guerres nationales 1848—70* (Paris, 1899). Særlig Opmærksomhed fortjener Chuquets Skildring af den fransk-tyske Krig og Viallate's af Frankrigs økonomiske Historie. Danmarks Historie er behandlet meget kort, men venligsindet af Chr. Schefer. Store Afsnit er helligede til de ikke-europæiske Verdensdele. Af Værkets sidste Bind: *Le monde contemporain 1870—1900* er allerede 1. Hæfte udkommet.

Til de forskellige Rækker af historiske Monografier, som den engelske Litteratur har at opvise fra den senere Tid, har i de sidste Aar knyttet sig den saakaldte *Cambridge Historical*

Series, ledet af Professor i Historie ved Edinburghs Universitet Prothero. Flere af disse Arbejder har nydt megen Anerkendelse, bl. a. Stillman's *The Union of Italy, 1815—95*. Her skal dog særlig Opmærksomheden henledes paa et Skrift, der netop nu har sin store Interesse, nemlig: Johnston: *A History of the Colonization of Africa by alien races* (Cambridge, 1899). Det behandler hele Afrikas Kolonisationshistorie lige fra Oldtiden og ned til den allersidste Tid. Om end den engelske Besættelse er skildret fyldigst, vil man dog ogsaa finde omfattende og paalidelige Afsnit om de andre Nationers Kolonisation, lige saa vel som om Slavehandelen og Missionen. Skriftets Værdi forøges ved forskellige fortræffelige historiske Kort.
